

Videnskabelig Leder

Vaccination igennem hele livet

Tyra Grove Krause^{1, 2}

1) Epidemiologisk Infektionsberedskab, Statens Serum Institut, 2) Institut for Folkesundhedsvidenskab, Afdeling for Epidemiologi, Københavns Universitet

Ugeskr Læger 2025;187:V10250847. doi: 10.61409/V10250847

Få folkesundhedstiltag har haft større betydning end vaccination. Et nyligt studie fra WHO anslår, at de globale børnevaccinationsprogrammer har forhindret omkring 154 mio. dødsfald i de seneste 50 år [1]. Vaccination er dermed et af de mest effektive forebyggelsesredskaber, vi har.

I Danmark er der gratis vaccinationsprogrammer til børn, gravide og ældre, og der findes målrettede gratis tilbud til personer i særlig risiko, som f.eks. børn født af mødre med kronisk hepatitis B eller patienter med kroniske sygdomme, hvor vaccination mod influenza og COVID-19 anbefales. Derudover tilbyder regionerne vaccination til særligt udsatte patienter som immunsupprimerede og organtransplanterede.

Andre vacciner gives med klausuleret tilskud til særlige risikogrupper som f.eks. pneumokok- og RSV-vaccination. Arbejdsgivere kan også tilbyde vaccination af deres personale. Endelig kan borgere selv vælge at købe visse vacciner, f.eks. rejsevaccinationer, tick-borne encephalitis-, skoldkoppe- eller helvedesildsvaccination.

I dette temanummer af Ugeskrift for Læger præsenteres fem artikler, der giver en opdateret status på vaccination – fra kontraindikationer og vaccineskepsis til særlige forhold ved vaccination af gravide, ældre, immunsupprimerede, organtransplanterede og rejsende. Det står klart, at vaccination er relevant gennem hele livet – afhængigt af alder, adfærd og helbredstilstand.

Med nye vaccineteknologier i hastig udvikling og en større andel af ældre og personer, der behandles med immundæmpende medicin, må vi forvente, at antallet af vacciner, det kan være relevant at tage i brug, vil vokse. I et sundhedsvæsen under pres bliver forebyggelse endnu vigtigere, og her spiller vaccination en helt central rolle.

Formålet med de danske vaccinationsprogrammer er først og fremmest at beskytte det enkelte individ mod alvorlig sygdom. I nogle andre lande lægger man i højere grad vægt på den samfundsøkonomiske gevinst, f.eks. ved at mindske sygdomsforekomst og sygefravær. Vaccinationers bredere effekter er også tænkt ind i den seneste nationale handlingsplan mod antimikrobiel resistens, hvor vacciners effekt på antimikrobiel resistens skal være et fast

parameter, når Sundhedsstyrelsen i fremtiden foretager faglige vurderinger af effekten af vacciner – fordi vacciner også kan reducere antibiotikaforbruget [2].

Humant papillom (HPV)-vaccination er den første vaccine i vaccinationsprogrammet, der beskytter mod kræft. Men vacciner skal måske også tænkes bredere i forhold til andre sygdomme. I 2025 viste et studie, at vaccination mod helvedesild også kan mindske risikoen for demens med 20% – en sygdom, der udgør en tiltagende belastning, i takt med at vi bliver ældre [3].

Vaccination virker dog kun, hvis befolkningen tager imod tilbuddene. For 10 år siden så vi en faldende tilslutning til HPV-vaccinationsprogrammet på grund af frygt for bivirkninger, som heldigvis blev vendt igennem forskning [4] og strategisk kommunikation [5]. Efter COVID-19-pandemien har flere lande oplevet faldende vaccinationstilslutning – men heldigvis ikke Danmark. En væsentlig årsag er den høje tillid til myndighedernes anbefalinger sammen med specifikke tiltag for at øge tilslutningen.

Det Danske Vaccinationsregister har været en uvurderlig ressource – både til at monitorere tilslutningen og til at målrette indsatsen med invitationer og påmindelser. Registeret har samtidig gjort det muligt at dokumentere vacciners effekt og sikkerhed, hvor danske studier flere gange har haft international betydning for den videnskabelige evidens på området.

Vaccinationsprogrammerne skal nemlig løbende tilpasses udviklingen – både epidemiologisk og teknologisk. Derfor har vi i år bl.a. set stop for COVID-19-vaccination til raske gravide og introduktion af RSV-vaccination til gravide fra 1. oktober.

Vacciner er også en vigtig del af vores beredskab imod nye epidemier og pandemier. Både COVID-19-pandemien og mpox-epidemien viste, hvor hurtigt nye sygdomme kan spredes på tværs af grænser og få betydelige konsekvenser for vores samfund og sundhedsvæsen.

Vaccination er – og bliver – derfor et effektivt redskab til at beskytte sundhed både individuelt og kollektivt og til at sikre et robust og bæredygtigt sundhedsvæsen i fremtiden.

Korrespondance *Tyra Grove Krause*. E-mail: tgk@ssi.dk

Publiceret dato

Interessekonflikter ingen. Forfatter har indsendt ICMJE Form for Disclosure of Potential Conflicts of Interest. Denne er tilgængelig sammen med lederen på ugeskriftet.dk

Artikelreference Ugeskr Læger 2025;187:V10250847

doi 10.61409/V10250847

Open Access under Creative Commons License [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

REFERENCER

1. Shattock AJ, Johnson HC, Sim SY et al. Contribution of vaccination to improved survival and health: modelling 50 years of the Expanded Programme on Immunization. *Lancet*. 2024;403(10441):2307-2316. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(24\)00850-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(24)00850-X)
2. Indenrigs- og Sundhedsministeriet. National handlingsplan for antimikrobiel resistens, 2025. <https://www.ism.dk/Media/638852182560099312/National%20handlingsplan%20for%20antimikrobiel%20resistens%20hos%20mennesker.pdf> (20. okt 2025)
3. Eyting M, Xie M, Michalik F et al. A natural experiment on the effect of herpes zoster vaccination on dementia. *Nature*. 2025;641(8062):438-446. <https://doi.org/10.1038/s41586-025-08800-x>
4. Mølbak K, Hansen ND, Valentiner-Branth P. Pre-vaccination care-seeking in females reporting severe adverse reactions to HPV vaccine: a registry-based case-control study. *PLoS One*. 2016;11(9):e0162520. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0162520>
5. Pedersen EA, Loft LH, Jacobsen SU et al. Strategic health communication on social media: insights from a Danish social media campaign to address HPV vaccination hesitancy. *Vaccine*. 2020;38(31):4909-4915. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2020.05.061>